

Observatoriu ese de doue ori in
septembra, miercurea si sambata.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu posta in lantirul monarhiei
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau
11 franci; — numeri singuratici se
dau cate cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politico, national-economicu si literariu.

Nr. 78.

Sibiu, 27/9 Octobre 1878.

Anulu I.

Economia Politica.

I. Despre dreptul proprietatii.

(Urmare si fine.)

Este gloria economiștilor secolului trecutu nu numai de a fi însemnatu laborea ca origine a proprietății, ceea ce Locke o fucuse înaintea lor, ci de a fi fundat pe acestu mare principiu, întrăga economie politica. Quesnay și scolarii sei, Mercier, Baudeau, Letrosne, Dupont de Nemours și în fine Turgot, celu mai mare din toti au stabilitu cu firmitate teori'a adeveratu democratica a laborei că sorginte a proprietății. Ei au mersu si mai departe: nu numai că au raportat proprietatea lucrurilor la labore, ci au consolidat laborea insasi prin proprietatea emininta, pe care o are omul asupra facultatilor si asupra organelor sale, cu alte cuvinte, o au basat pe libertate.

Din cele dise resulta acordul esențial ce este între cele trei teorii, aceea a libertății inviolabile, a primului ocupatoru si aceea a laborei bazata pe dreptul proprietății. Libertatea ocupa lucrurile, înse acesta apropiatune nu se realizează completu, decât numai prin labore. Laborea insasi nu este altceva decât aplicațiunea continua si regulată a libertății omenesci, său, cu alte cuvinte, a fortelor active si voluntare din care suntem compusi. Ea nu este alta, decât o ocupare prelungita. Laborea face proprietatea sacra si respectul datoritui persoanei face sacra laborea insasi.

Corelatiunea libertății, a proprietății si a laborei, in fond, nu este decât unu adeveru comunu. In celu mai poternicu inteleisu alu cuventului a fi proprietaru insemnăza a fi liberu, a posedu lucrurile si a dispune de ele, a le schimba, a le darui si a le transmite prin ereditate. A fi liberu insemnăza a avea proprietatea asupra sa, asupra facultatilor sale si a intrebuintiarei lor, prin urmare, libertatea alegerei si a exercitiului industriei. Libertate civila, proprietate, libertatea industriei si a comerciului sunt totu atâta idei, care sunt legate intre sine. Toti aparatori proprietății din tempurile din urma au clarificat acesta. Proprietatea si libertatea sunt asia de stresu legate una de alta, incât ele au fostu totu-deauna recunoscute său sacrificiate in acelasiu gradu un'a ca si alta.

II. Despre utilitatea sociala si despre proprietate.

Bazata pe dreptu, proprietatea se justifica nu mai pucinu si prin ratiuni poternice scose din utilitatea sociala. Este utilu, că lucratorulu, care a lucratu solulu se fia stabilu nu numai pe suprafat'a lui ci si pe fondu, pentru ca, in casul contrarul, elu se va folosi de elu ca unu posesoru, ce este numai usufructuaru. Acolo, unde lipsesce ide'a viitorului, acolo nu poate avea locu nici o ameliorare seriosa, nici poporatiunea numerosa si bine intretinuta, nici civilisatiune cu radecini mai adenci, fia ele morale său materiale. Tote aceste avantaje nu potu veni decât numai cu proprietatea durabila. Din aceasi cauza este necesaru, că proprietatea se fia individuala, si nu collectiva. Proprietatea collectiva are desavantajulu de a nu stimula in deajunsu activitatea proprietariului si de a nu potea fi transmisa la possessori mai activi, mai indemnatici si cu mai multu capitalu si prin urmare mai doritori de a se inavutu. Totu asia este si cu ereditatea. Erreditatea ofere o impulsione imensa activitatii tatalui de familia si spiritului seu de pastrare si prin acesta se preface intr'unu principiu a unor avutii noue, cari nu s'ar fi facutu fara de elu si cari folosesc la toti, chiaru si celui mai saracu. A sterge proprietatea permanenta, insemnăza a rapă civilisatiunei tote acele ce constituiesc ornamentele si forța ei; insemnăza a substitui locuitiei omului civilisat, cortulu arabului eternu vagabondu.

S'a observat u de nenumerate ori, că proprietatea de care se bucura poporatiunea stă in proportiune cu securitatea de care se bucura insasi proprietatea, precum si că miseri'a loru depinde dela lipsa securitatii. In epoca de resbelu si de revolutiuni, nesigurant'a proprietății recade asupra intregei poporatiuni in forma de stagnatiune si scadere a salareloru. In epoca de pace si de ordine publica proprietatea fertilisata prin spiritulu de intreprindere numitu capitalu, nutresce laborea si remuneră cu profusiune: atunci buna-starea tinde a se universaliza si a 'si urca nivelulu. Comparandu tieri deosebite vomu intempiu acel'asuu rezultatu. In Statele-Unite a le Americei, in Anglia si in Francia, unde proprietatea este mai bine garantata, vomu afla cea mai intinsa buna-stare.

Foisi'ră „Observatoriului“.

O partia de siach.

(1. Continuare.)

II. In carceru. Principele de Calatrava se preambă prin chil'a sa cu pasi neregulati ceeace trădă iritatiunea-i interna. O măsa solidă si două scaune de lemn, compuneau totu mobiliarulu camerei, a cărei podine erau acoperite cu nisice rogojini ordinare spre a inadusi scomotul pasilor. Unu crucifixu cioplit simplu era asiediatu in ferestr'a augusta, ingradita cu gradele de fieru; parietii erau goli, — si candu Ruy Lopez veni in currentulu aerului greu si rece din carceru, simti, că intrat in vestibululu mortii.

Intrându acesti doi, ducele se'nțorce si saluta cu curtenire pe nouu dignitaru alu bisericei, schimba cu elu priviri de consemtere, unu semnu mutu alu sentimentelor loru, cari nu si le poteau descoperi in presencia gădelui.

Ducele intielese indata, catu de durerosu este pentru preotu a'si impleni oficiulu; Ruy Lopez era atatu de siguru despre nevinovatia lui Guzman, pe catu era insusi Guzman, de si la apparentia, erau in contr'a lui dovedi necontestabile, intre altele o scrisore authografa a ducelui adresata Curtiei francese, in care se vorbea in detaliu despre unu omoru asupra regelui Filipu.

Orgoliosu in consciintia sa de inocentia, Don Guzman n'a afilatu de demnu a se apara, si fiindu-ca nici o voce nu s'a radicatu că se lu-apere, tacerea i-s'a consideratu dreptu marturisire a crimei era elu fă condamnatu a muri mōrte de tradatoriu. Don Guzman asulta si sententi'a acest'a cu linisce perfecta, facia nu i-se pali, privirea lui nu parea nice ingrijiata, nice fricosă si cu pasi siguri precum intrase in sal'a tribunalului asiā si iesi si reintră in chili'a temnitiei. Dēca acum frunta lui este atatu de intunecata, mersu-i atatu de neregulat, respiratiunea atatu de scurta si grea, provenea singuru de acolo, ca lu-preocupă cugetul de

mirés'a, de frumós'a si placut'a Donna Estella. Elu isi inchipuia, cum dens'a, nescindu nimicu de pozit'a lui, ilu va accepta in castelulu tatalui ei pe tieruri Guadalquivirului — ilu va accepta indesertu. Era minune, ca suferint'a amorului invinse pe acela, pe care mōrtea nu lu-potea inspaimentă!

Calavarez, căruia-i se parea, ca despre presentia lui nu se ia nici o notitia, repetă incodata ordinulu monarhului, adaogandu, ca acum Ruy Lopez ocupa in biserică rangulu inaltu, in catu pote oferi unui Grand de Spania ajutoriulu preotiescu in orele din urma.

Tinerulu duce isi pleca genunchele inaintea nouui Episcopu si i-eru binecuvantarea. Apoi, intorsu spre Calavarez, aretă cu disprețiu catra usia: „Domnule, nu avem lipsa de presentia dtale. Esiti! Peste trei ore voi fi gata.“

Si cum trecu aceste trei ore? — Mai antaiu o scurta martuisire — ea fă acusi terminata. Cu o elasticitate naturala a caracterului seu, Guzman intrerupse admoniarile confessorului, candu acesta ii aminti de marea schimbare a sortiei; „Schimbare! da, in fapt! Cum s'au schimbatu situatiunea de candu ne-amu intelniu mai pe urma? Aduceti ve aminte, atuncea jucati famos'a partia cu sicilianulu Paoli Boz in presentia lui Filipu si a Curtiei intregi. Regele se rădiemă pe braciul meu. Mare schimbare, pe legea mea! Cervantes are dreptate candu asemena vieti'a cu unu jocu de siach. Am uitat vorbele dar intielesulu este cam acesta: pe pamant, că si pe o tabla de siach, toti individii isi au locuri deosebite predestinate prin sorte, norocu si nascere. Si candu vine mōrtea care pe toti i-face „mat“, joculu e terminatu si figurile omenesci de siach se mesteca un'a cu alt'a in morminte că cele de osu de elefantu in scatula.“

„Imi aducu aminte de acesta obervare a lui Don Quixote,“ dișe Ruy Lopez, dar totu-o data si de responsulu lui Sancho, ca de si asemenarea acesta este buna, totusi nu e asia de noua incat su nu o fi potutu audi si mai nainte. Dar acest'a nu e conversare pentru o ora atatu de suprema.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prima
publicare căte 7 cr., la adou'a si a
trei'a căte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usor prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptul la Redactiunea Diariului
Observatoriulu in Sibiu.

In Orientu unde proprietatea este forte reu protegăta, unde Statul este uniculu proprietaru alu bunurilor, era individi nu sunt decât usufructuari, acolo mass'a poporatiunei este misera.

Proprietatea, securitatea, avutia, gradulu salarielor, buna-starea cea mai intinsa tote acestea sunt verigile unui lantiu, acarui prima veriga este proprietatea, era a dō'a securitatea, pentru că cineva nu lucra, nu pastră si nu inaintează, dēca nu se bucura de aceste dōue condițiuni, adeca de a posedu si a fi siguru de a potea conserva aceea, ce are.

Capitolulu VIII.

Cum se inparte economia politica.

Cunoscendu acum, in urm'a celoru espuse, spiritulu generalu, metod'a si fundamentele economie politice, ne remane a indica principalele diviziuni — in partiri — a le ei.

In partiendu economia politica in patru părți, adeca: 1-o productiunea, 2-o circulatiunea său schimbulu, 3-o repartitiunea său distribuirea si 4-o consumatiunea avutiilor, nu pretindemu a da acestei classificări nici-decum unu caracteru absolut si riguros, pentru ca tote aceste fenomene, adesea paru a se confundă unele cu altele. Acesta si este cauza pentru ce economistii au propus diverse classificări. Unii facu se intre circulatiunea său in productiune său in distribuirea avutiilor; altii erau nu vedu in consumatiunea avutiilor altceva, decât o faptă ce se cuprinde in productiune insusi său in venituri. Classificarea adoptata de noi ne pare a corespunde mai bine la diversitatea pe care analis'a o au recunoscutu că există intre fenomenele economice si totodata ne ofere o mai mare comoditate pentru classificarea materielor.

Subtu titlulu de productiune, noi ne vomu ocupa de productiune ea insusi, de instrumentele ei generale si de legile care presiedu la diferitele ei modalitati; subtu titlulu de schimbu său de circulatiune vomu studia legea oferirei si a cereri, a valorei si a pretiului, a debusurilor — iesirilor — si despre instrumentele circulatiunei, precum sunt moneda si creditul; subtu titlulu de repartitiune vomu urmari distributiunea avutiei in castigu — profitu — salaru — plata — si renta; in fine vomu avea se apretiamu subtu titlulu de consuma-

Ducele, fara se se lasa a fi conturbatu prin observarea preotului, continuă: „Eu inca am avutu in siach triumfurile mele, chiaru si pe Dta te-am invinsu, piosule parinte. Ti-placea a te mândri cu mine, că cu unu elevu alu DTale.“

„Este adeveratu,“ respunse Episcopulu, „joci de minune siach; adesea eram mândru a fi fostu antaiul invetiatoriu alu dtale.“

„Am o ideea exellenta,“ strigă dodata Don Guzman, „se jucămu impreuna o ultima partia de siach!“ — „Cugetu profanu,“ respunse Ruy Lopez confusu. — „Dēca mi refusi ultim'a dorintia, me ducu indata si chiamu pe găde. Cum se petrecu cele dōue ore, cari mai am se le traescu? Mōrtea in sine este usiora, a o ascepta, este insuportabilu! Dta inca te-ai schimbatu că norocul meu? Nu te mai interesă persoana mea si joculu meu de siach?“

Episcopulu mai facu unele obiectuni, aceste inse din ce in ce, erau totu mai slabe. Căci si in elu se aprinse passiunea de jocu intocma, că si in tineru. — „Vedu bine, ca te predai,“ strigă voiosu ducele, „dar de ce se ne folosim in locu de figuri?“ — „Eu portu armele totu de un'a cu mine“ dișe Ruy Lopez, care acum primi si elu proponerea, si apropiandu scaunele de măsa puse pe ea o tabla de siach impreuna cu nisice frumosé figuri in miniatură. „Santa maica vergura, iérta-me,“ dișe elu asiedandu figurile, „Dta iti potu descoperi acum, ca uneori se intempla intre mine si Breviarulu meu, cate o mica slabitiune profana.“

Originalu tablou — preotulu eu condamnatul la o partia de siach!

Lumin'a dīlei cadea asupra trasaturelor nobile si palide, a le lui Guzman, ér o radia diagonală prin ferestă gothică, se reflecta asupra feciei blande alui Ruy Lopez, de pe care stergă din timpu in timpu cate-o lacrimă de emotiune. Prin urmare nice nu era minune dēca jucă mai confusu, că de alta data. Don Guzman din contra, că si candu óra fatală i-ar atită spiritul spre o activitate potentiată jucă c'o iștetim si cetezare neindatinata; elu era cu totul cunfundat

tiune, intrebuintarea avutie mai multu séu mai pucinu fructifera si importanta cestiune à imposi-tului — darei.

I. G. Baritiu.

Studiu relativu la economia nationale si la istoria civilisatiunei in Transilvani'a.*

Domniloru Collegi!

In cursulu sessiunei nôstre din anulu 1877 ati binevoitu a da locu dissertatiunei mele relative la economia sociale si la istoria civilisatiunei in Transilvani'a. Cu acea ocasiune am premisu indata la incepitulu discursului meu, ca interesele riciproce bine intielese si adesea vitali a le tierilor limitrophe pretindu, ca locuitorii loru se le cunosc perfectu si din tóte punctele de vedere. Manecandu apoi dela una grupa de cifre topographice si anume orographice, am enumerat pe decese naturali aruncate de man'a omnipotente intre locuitorii acestor tieri, éra la acelea am adaosu si pe cele inventate de ómeni, spre a ingreuna catu se pote mai multu comunicatiunea. Dupa acestea aruncaiu o privire rapede preste immensele thesaure cate se afla atatu in sinulu, catu si pe suprafaci'a teritoriului transilvanu, carele se intinde pe 1102.76 miliarie geographice, séu 1054.79 mil. austriace □.

In fine, pentru atunci am inchiaiatu dicundu, ca „amestecatul de nationalitati in Transilvani'a sémena multu cu alu Elvetiei si cu alu Belgiei, in se atatu mai multu differu institutiunile loru si gradulu de libertate nationale," dela care depende firesce progressulu in civilisatiune si in adeverat'a cultura, éra consideratiuni de natur'a acestora cadu in competentia barbatilor carii se occupa cu istoria civilisatiunei nôstre.

Spre a facilita aceloru domni istorici deslegarea problemei loru, eu din parte'mi voindu a'mi continua studiulu meu, nu voiu face pentru astadata mai multu, decatu a me cufunda intr'unu labirintu de cifre statistice. Sciu bine, ca cu enumerarea grupelor de cifre seci nu facu la nimeni vreo placere; dupa ce in se statistic'a jóca in epoc'a nostra rola asia de importanta, in catu necumu barbatii de statu si militaristii, dara nici clasele comerciente industriarie, nici chiaru economii nu se mai potu lipsi de ele; eu Ve ceru si aici, ddloru collegi atentiu si indulgentia D.-Vóstra in interesulu sciintiei si alu cunoscintiei de tiér'a mea.

Déca Transilvani'a este dotata dela mam'a natura cu atâtea avutii, in catu ea se pote rivalisa cu cele mai multe tieri europene, se vedem cati si cine sunt locuitorii sei, care e poterea de viézia, care calitatile firesci si care ale loru institutiuni; in fine cum sciu ei se se folosesc de buntatile patriei loru.

Nationalitatile principali a le Transilvaniei sunt: Romanii, Magiarii, numiti in acésta tiéra si Secui, apoi Sasii, populatiune de ori-

*) Discursu tienutu in siedintiele publice a le Societatiei academice la 31 Aug. si la 7 Sept. st. v. continuat din a. tr. A se vedé annalile Soc. acad. si Transilvani'a din 1877. Nrii 20 et 21.

in jocu; uitase atatu de cei din giurulu seu, cum si de tóte grijile pamentesci, ca si candu gádele si-ar fi terminat lucrarea sa. Si fara 'ndoíela ar fi invinsu de nu cumva se escita in Ruy Lopez vechi'a passiune, indata-ce prevediù, ca pote se fia batutu. Incepù a si-incordá si densulu tote poterile, si acusi erá tocma asiá adencitu in jocu, ca si contrariulu seu. Tablita de siach erá lumea pentru amendoi. — Fericita uitare! — Dar, vai, ea nu tienu multu. Minutele se prefacuta patrare de óra, patrarele jumetati, óre intregi — momentulu fatalu se apropiá.

Se aude unu scomotu slabu — din ce in ce mai tare... se apropiu pasi... usi'a scártiae in titini si gádele, inarmatu cu tóte atributile-i infioratóre, intra, ca pe visatori se fericiti se i-rechiame la realitatea inspaimantatóre.

Companionii lui Calavarez cu spade si facile urmă dupa densulu purtandu unu blocu (butucu) invelit negru, a cărui destinatiune se cunosea usioru de pe securea ce-erá pusa d'asupr'a-i; ei asediara faciele si preserara pe Josu farina de lemn. Pregatirile aceste durata abia cateva secunde. Candu intrase Calavarez, Ruy Lopez sarf de pre scaunu, ducele in se nu facu nici o misicare; elu remase in positi'a sa fara a luă ochii de pe siach si nu dete atentiu nice celor ce intraseră, nice pregatirilor loru infioratóre.

Era rondulu se traga elu.

Calavarez, vediendu pe duce, ca siede atatu de confundatu, ilu atinse cu man'a pe umeru si ii siopti in urechia unu cuventu, unu singuru cuventu dara in acest'a zacea nimicirea uei vietii june impreuna cu tóte suvenirile si sperantiele pamentesci, cuventul acest'a erá: „Vino!"

(Va urma).

Diverse.

— (Intr'o societate) se vorbea despre calatorie lui Cook si despre tragicul seu sfîrsit. O dama dise: „Am cettu si eu despre aceea, dara rogu-ve nu 'mi a 'ti potea spune, au fostu elu omorit in prima sa calatorie séu in a doua?"

gine germana. Intre acele trei popóra se afla amestecat unu numaru órecare de Armeni, Evrei, ici-colea pucini Greci si Slavi, apoi mai prin tóte regiunile Tieganii.

A vorbi aci despre originea si descendenti'a poporului romanescu, aru semnifica ca voimu se caramu apa in Dunare.

Locuintele primitive asiatici, de unde voru fi venit Magiaro-Secuii in Europ'a sunt cu totulu necunoscute, si totu ce s'a scrisu in acésta materia este numai una serie de conjecturi si combinatiuni, la a caroru formulare a concursu totudeauna imaginatiunea orientale. Acestu adeveru ilu recunosc astadi cei mai buni istorici ai magarilor. Totu ce se scie cu certitudine este, ca limb'a magiara differe in formele sale de tóte limbele cunoscute, éra materialulu ei este preste $\frac{1}{3}$ parte de origine slava asia, ca chiaru si numele obiectelor de prima necesitate sunt slave. Alfabetu propriu magiarii n'au avutu nici odata; veniti in Europ'a, cu religiunea christiana au adoptat Alfabetulu latinu; dara urme de literatura magiara se afla la ei abia din secol. alu 16-lea; in se dupa aceea limb'a latina isi conserva rangulu in legislatiune, administratiune, in biserică, in tóte actele publice, in scóle adesea si in familiu, pana in secolulu nostru. Cu alte cuvinte: limb'a latina facea poporului magiaru servitui ce semená cu alu limbei slave la romani; differentia essentiale era numai, ca unde latin'a i aprobia de civilisatiunea antica si de a renascerei, cea slava ridicase pariete grosu intre romani si popórale Europei civilisate, pana candu acestea intr'unu tempu órecare uitaseră cu totulu ca mai esiste si unu popor romanescu cu limb'a romanésca pe facia pamentului.

Sasii din Transilvani'a sunt fóra contradictiune poporu de origine curat u germana; dara nu e nimeni in stare se constate din care parte a Germaniei au transmigrat ei in Transilvani'a; avemu in se destule indicii, ca Sasii n'au venit aici de odata, ci successive, incepandu din secol. alu 12-lea si din diverse parti ale patriei matre, ceea ce se probédia si cu diversitatea dialectelor vorbite la ei, care in unele tienuturi differu asia de multu, in cătu nu se potu intielege unii cu altii, decatu vorbindu ambele parti romanesce, ori nemtiesce, dara au apucat a invenia limb'a lui Schiller in scóla. Pana acuma s'au potutu constata numai trei colonii sasesci principali: Cea din Sibiul si tienutu, cea dela Brasovu si districtu venita mai tardiu, si cea dela Bistritia de cătra Bucovin'a.

Acestea colonii se subimpartu in mai multe, pana la cele aduse in dilele Mariei Teresiei din Carinthia, Salisburgu si Austri'a superioare (Durlacher, Oberösterreich, Landler.) Coloniile vechii sasesci surt cunoscute in actele publice sub nume diverse, cum: Hospites, Flandrenses, Hospites teutonici, Saxones.

Germanii propriu numiti asia, veniti mai tardiu in tiéra, ca familiu séu persoane particularie, nu ca colonii in masse, déca sunt catholici, se numera mai totudeauna la magiari (catholici), éra déca sunt protestanti, se trecu la Sas i.

Armenii au venit mai antaiu in Transilvani'a pe la 1671 din Moldov'a, de unde s'au refugiatu in urmarea unei rebeliuni. Cele de antai colonii armenesci s'au asiediatu in Secuime pe la fruntariele Moldovei. Dupa ajungerea Transilvaniei sub dinasti'a Habsburg, li s'au datu unele privilegie comerciale si mai apoi pe la a. 1726 fusera colonisati in numeru mai mare la comun'a Elisabetopole si in a. 1738 la orasul Gherla, care de atunci se dice si Armenopole. In secolulu nostru cei mai multi armeni uitandu'si limb'a, s'au magiarisatu si numai pucine familiu s'au romanit.

Coloniile slavo-bulgare transmigrate in Transilvani'a intre anii 1690—1700 de sub jugulu turcescu in urmarea cruntelor resbeluri turco-germane, impartite la Brasovu, Alb'a-Iuli'a, Vintiu, Dev'a si in unele comune rurale din regiunea Sibiuului, parte s'au romanit, parte s'au magiarisatu cu totulu, éra in privint'a religiunei s'au desbinut in patru confessiuni asia, ca cei dela Brasovu si Dev'a au remasu ortodoxi, cei de pe la Sibiul s'au facutu luterani, era alte colonii au trecutu la catholicismu.

Greci au fostu totu-deauna fórtate pucini in Transilvani'a, dara in calitatea loru de comercianti s'au bucurat de privilegie bunisore, anume in Sibiu si Brasovu, delaturate numai prin nouele idei si reforme legislative. Astadi abia vei mai afla in tóta tiér'a douedieci de familii, care mai au consciintia nationalitatiei loru grecesci. Despre Tieganii din Transilvani'a se crede ca s'aru trage dela Hindostan'a, din poporulu Cianal-

loru; mie inse mi se pare, ca locuitorii cunoscuti sub nume de tiegani sunt celu pucinu de trei rasse. Urmele petrecerei loru in acésta tiéra se potu afla din documente numai pana la 1417. Pana cătra a. 1588 tieganii din Transilvani'a avea unu capu propriu titulat Voivodulu tieganilor. Astadi se mai numescu voivodi numai capii famililoru.

Ebreii au fostu suferiti in Transilvani'a pana in anulu 1849 numai in anumite locuri, adeca in Alb'a-Iuli'a, in Fagaras, Simleu, Beteleanu-Tasnadu si inca in vre 5—6 comune rurale, pe unde stă sub protectiunea proprietarilor magnati; pe airea nu le era permis a se asiedia, si chiaru la asia numite terguri (búlciori) de tiéra abia se vedea că unul că de raritate, că-ci era fórtate persecutati. Térgurile de septemana séu asia numite marturii pe la orasie, se facea mai in tóta tiéra sambat'a, pentru că evreù se nu le pote frecventa. Din aceste cause numerulu loru abia trecea preste patru mii in totu coprinsulu tierei. Cei din Alb'a-Iuli'a stă sub protectiunea episcopului rom. catholico. Mai la vale vomu vedea, care este numerulu loru actuale.

Alte poporatiuni straine Transilvani'a nu are. Cateva sute de individi boemi, poloni, italieni, francesi etc. disparu in alte nationalitati.

Numerulu populatiunei transilvane.

Sunt aprópe 200 de ani, de candu se luasera mesuri si s'au facutu incercari diverse spre a scôte la lumina adeveratulu numeru alu locuitorilor Transilvaniei. Intre anii 1698 si 1721 curtea Vienei si chiaru diet'a s'au incercat de patru ori a face unu recensemmentu celu pucinu approximativu; dara totu de atâtea-ori au esit u nesci cifre absurde, in cătu gebernulu s'a genatu ale publica. Sub Mari'a Teresi'a in a. 1750 diet'a decise din nou a se face conscriptiunea; de una parte in se poporulu condusu de instinctulu seu, presimtia urmarile, adeca regularea, respective incarcarea impositelor si — recrutarea; éra de alt'a, proprietarii feudali aruncá mii de obstacole in calea comisiunilor, si se incercá se ascundia cătu s'ar pote mai mare numeru de iobagi, in scopulu invederatu, că remainendu aceia scutiti de sarcinele statului, cu atatu mai multu se pote contribui pentru acei seniori carii, ca si buna-óra cei din Germani'a si Poloni'a se considera de totu atâti reguleti trufasi, ce'si calificá poterea loru prin cunoscuta frase: Inca si stelele stralucitorie de asupra dominiului meu, sunt proprietatea mea, nu a regelui si nici a lui D-dieu. Mai era inca si una alta causa de fórtare importantia, care inpingea la resistentia cerbicosa contra numeraturei poporului atatu pe domnii feudali cătu si pe sasi. Cabinetul Vienei decise se infinitie in Transilvani'a căteva regimenter de asia numiti granitari. Acelu planu alu seu era motivat in acea epoca, nu numai prin necurmatele pericole de ciuma si prin lips'a de securitate publica mai pe la tóte fruntariele, ci si prin alte ratiuni luate din sfer'a politicei inalte. Desele conflicte si belluri sangeróse dintre Russi'a si Turci'a, mai tardiu si dintre Austri'a cu Turci'a, lips'a totale de stabilitate in Moldov'a si Munteni'a sub acelu periodu de trista memoria, pe candu tronurile se dă cum se dice, in arenda, in fine chiaru scopulu de a tiené in supunere si frenu pe ardeleni prin ardeleni, era totu atâtea momente grave, care indemna pe ministrii si consiliarii Mariei Teresiei, ca se acceleratedie in Transilvani'a tragerea unui cordonu de feru pe tóta distanta dela marginile Bucovinei pana spre Orsiov'a in asia numitulu Triplex Confinium; totu-o data se fortifice unele strintori, buna-ora intocma cum se fortifica si in dilele acestea vre 2000 din tóte. Spre a se infinitia regimenter confinarii, se cerea de urgentia, ca se se subtraga din sierbitutea seniorilor feudali vre 2000 doue sute de comune rurale, romanesce si secuiesci, éra altele numai romanesce se fia smulse de sub jurisdictiunea sasilor, carii din libere ce fusesera, apucasera a le aservi. In totu casulu conscriptiunea poporului devenise indispensabile. Dara prin cine se fia executata? Prin functionarii municipali nu se potea din causa, ca acestia depindea cu totulu dela nobilime. Prin comisiuni guberniale era nu, pentru că la aceleia nu se supunea functionarii. Asia curtea imperiale veni la ide'a ca se esecute recensemmentul locuitorilor prin — preotimea diverselor confesiuni.

Asia se si intempla si conscriptiunea se incepu abia pe la a. 1761. Aci in se intempinara alta dificultate. Multime de popi romanesce inainte de acésta cu 100—120 de ani scia citi in limb'a

propria, dara nu invetiasera se si scris*) Scólele din Blasiu se deschisesera abia cu 10—12 ani inainte; calugarii de pre la micle schituri transilvane, pe unde mai invetiá unii carte pe furisul era esilati; seniorii feudali nu suferia că fii romanilor se fia dusi la vreo scóla; tinerii cát se stracurá printre pericole la mitropoli'a din Bucuresci in 6 luni de dile nu era in stare se invetie mai multu, decat numai a ceti de pre cartile bisericesci si a executata bine reu, tipiculu, că se pótă fi hirotoniti totu in Bucuresci, déca era orthodoxi, din cauza că in Transilvani'a nu li se dă episcopu cu diecile de ani. Dara in fine conscriptiunea se terminá abia cu mare greutate in a. 1771. Dara ce valóre potea se aiba una conscriptiune facuta intre mii de obstacole in cursu de 10 ani? Intr'aceea curtea imperiale totu se ajutá cu dens'a spre ajungerea scapurilor sale, cát-ci se compuse unu regulamentu de imposite, se infiintiara 6 regimenter granitarii, adeca trei romanesci si alte trei secuiesci, se publicá si unu asia numitu Urbariu, prin care se regulara in catuva relatiunile feudali dintre iobagi si domni.

(Va urma.)

Societatea academica romana.

Sesiunea anului 1878.

Siedint'a dela 24 Augustu.

(Urmare.)

IX. Sacro-sanctae scientiae indepingibilis imago, tomus primus, quo comprehenduntur Theologophysics principia sacra, authore Demetrio principe Moldavo, cu o scrisore catre preceptorulu seu Ieremia Cacavella, unu vol. in—4, sub Nro 256/569, pagini 337, scrisu cu propria mana a lui Cantemiru, probabilu la Constanti-nopol, inainte de a se face domnul alu Moldovei.

Am copiatu manuscriftul intregu (76 coli), fac-similandu si unu desenem lucratu de Cantemiru.

X. Institutio Logices, id est de philosophiae instrumentalni arte habitus, unu volumu in—4, sub Nro. 308/567, pagini 293, scrisu intregu de Cantemiru.

Dela pag. 1—74 este textulu micului tractatu de logica, ce se pastréa in bibliothec'a archivelor mini-strului de esterne din Moscova, despre care am vorbitu mai susu; éra dela pag. 74 pana la fine: Institutio logices ad mentem neotericorum philosophorum, authore Ieremia Cacavella, scrisu cu mana lui Cantemiru.

Necopiatu.

Cestiunea provenintiei acestoru patru manuscrifte cantemiriane m'a preocupatul indestulu, dara lipsindu indicatiuni sigure, nu i se pótă da o solutiune certa. Totu ce se scie, este ca inainte de transformarea seminarului theologiciu dela lavra Sf. Sergiu in actuala academia theologica (pe la incepulum secolului nostru), manuscriftele apartenusera bibliothecei seminarului, dupa cum resulta din insemnările de pe fie-care din ele. Déra o impreguriare ne autorisa a sustine ca: pe langa aceste patru manuscrifte, disa bibliotheca posedase odata, déca nu mai multe, celu pucinu inca alte doue manuscrifte Cantemiriane, caci, observandu diversele numerotati de pe manuscriftele esistente, afiamu:

Loca obse. in catech: Van-Helmont; S. sanct. scient. Logica. 3001 3004 3005 3006
141 144 145 146
133 136 137 138

Intre manuscript: Loca obscura si Van-Helmont, a trebuitu fara indoiéla se esiste in bibliothec'a inca doue cu numerotatiunile:

3002 si 3003
142 si 143
134 si 135

Care se fie aceste manuscrifte? Si ce o fi devenit ule?

In vechile catalóge ale bibliothecei academiei sunt trecute numai cele patru; ar urma déra ca cele-alte doue au disparutu inainte de incepulum secolului nostru. Ca ele se fia unele din cele aflatore in bibliothec'a archivelor ministerului de esterne din Moscova seu Petersburg, nu e de admisu, pentru ca pe acestea nu se vede numerotatiunea de mai susu. — Mai probabilu ar fi: ca unul din cele doue a fostu: Monarchiarum physica examinatio, volumul adicu alu II din oper'a Sacro-sanctae scientiae indepingibilis Imago, si care neaparatu ca urma a se fi gasit la unu locu cu primulu volumu: Theologo-physics principia sacra. Unde o fi ratacit insa, nu potem sci. Cauta se mai observam inca, ca bibliothec'a academiei de theology, lavra Sf. Sergiu, nu a posedatul nici odata veri-unu manuscriftu alu operei lui Cantemiru Descriptio Moldaviae, si ca manuscriftele dupa care Societatea Academica a publicat asta opera, sé conserva in bibliotheca academiei de sciintie din Petersburg (anume in museulu asiaticu sub Nro. 27/54, 28/55) inca din anulu 1738, éra nu la lavra Sf. Sergiu, cum se asigura in prefaci'a citatei editiuni.

C). Bibliothec'a museului asiaticu din Petersburg poseda patru manuscrifte Cantemiriane, provenindu de la celebrulu humanistu si membru alu academiei imperiale de sciintie, Bayer (mortu la 1738) ').

*) Raportul comisiunei militarie de dato Sibiu 20 Maiu 1777 ce se afla in archivele comandei generale imperiale.

*) Notam ca cea mai mare parte din manuscriftele lui Bayer s'a cumperatu de gubernulu englesu pentru museulu britanicu. O cercetare manuntita in acestu museu ne-ar da pótă la ivela inca alte manuscrifte de ale lui Dim. Cantemiru. — Bayer ceruse dela discipolulu seu Antiochou Cantemiru, originalele manuscrifte ale principelui Dimitrie, spre a le copia.

In bibliothec'a academiei de sciintie din Berolinu

Acestea sunt:

XI. Demetrii Cantemiri, historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae, cu annotationes ad (incrementa et decrements) Historiae othomanicae, manuscriftu Nro. Nro. 51, 52 si 53, trei volume in folio copie dupa originalulu latinescu alu lui Cantemiru, facutu sub grijă academicului Bayer, care si proiectase tiparirea operei²⁾.

Notam inca, ca imperatulu Petru-celu-Mare, dorindu a imbogati literatur'a russa cu traducerea cartii lui Cantemiru, insarcinase anume pe Dimitrie Grozin cu acésta lucrare³⁾, care nu a vedutu insa lumina.

XII. Demetrii Cantemiri principis Moldaviae descriptio, si Demetrii Cantemiri principis Historiae Moldaviae doue copii ale aceluiasi manuscriftu sub Nro. 54 si 55 sunt deja publicate de Societatea Academica sub titlu: Descriptio Moldaviae.

XIII. Vita Constantini Cantemiri cognomento senis Mold. P. P. autore Demetrio Cantemiro principe Moldaviae, 179 pag. in folio, copie dupa autografulu principelui facuta sub ingrijirea lui Bayer, ale carui corectiuni se vedu pe marginea textului. Esclusivu cu ajutorulu acestei scrieri, celebrulu humanistu compuse lucrarea: de vita et rebus gestis Constantini Cantemiri principis Moldaviae, publicata cu traducere russa in facia, de Bantší-Kamenskii, in Moseva 1783, sub titlu:

Istoria o jizni i dielah Cnazea Constantina Cantemira, unu vol. in 8 p. 408.

Am copiatu numai 90 pagini.

(Va urma.)

Corespondentie particulară ale „Observatorului“.

Reciti'a-montana in Septembre 1878. Onoratulu d. J. P. Schwing, inspectorulu superioru alu domenielor, minelor si etablisementelor de industria a ces. reg. priv. societate austr. de cali ferate de statu din Reciti'a-montana la intorcerea dsale dela espositiunea universală din Parisu, venindu-i la cunoștiinta corespondint'i mea dto 22/5 a. c. publicata in numerulu 40 alu „Observatorului“, cu multa afabilitate — propria la persoane de inalta educatiune — m'a ascurat, cumna nu mai multu decat unu singuru „feruminariu“ a fostu cerutu dela Bucuresci, si cum-că acésta cerere s'a adusua la cunoști'a toturor lucratilor prin publicatiunea afisata in etablisemente, lasandu-se ori-si cui voia libera de a pleca.

Totu de odata cu multa bunavointia — a afirmatu cum-că in sfer'a de activitate a societatii si a oficiantilor ei nu incape prigonire si asuprise, ci cu multu mai vertosu ajutorarea toturor'a de sub influenti'a sa.

Deci cu privire la amintit'a corespondintia, Ve rogu, se binevoiti a da locu acestoru sire rectificative in pretiuit'a D.-Vostra foia.

Ionu Simu,
invetiatoru.

Scólele din comitatulu Hunedórei.

(Urmare.)

Asiá dara sciti unde jace caus'a?

Se me incercu a ve demonstra;

Scóle comunale ori de statu se formara:

1. Cele mai multe in sate amestecate, din uniti si neuniti;

2. In numeru destulu de considerabile, in comune romane „nemesiesci“;

3. In acele comune, unde e vre-unulu séu mai multi posesori magiari. Esempie la punctulu 1. Bretea rom. si mag. Macéu, Valcelele bune, Valcelele rele etc. — La punctu 2: Livadi'a de campu et Costa; Salasiulu super., Silvasiulu inferiore si superiore. Baiescii etc. — la punctu 3: Puiu, Riu-barbatu, Gantiag'a etc.

Apoi nu traimu noi in evulu mediu, candu, dupa cum dice neuitatulu A. Muresianu: Orb'a nesciintia, basata pe credintia, pórta resbele vii?! De acésta órba nesciintia se sciu folosi gubernulu; da, elu, scie profita de mania cea rusinatore, a nóstra si ne daruí eu... dómne, numai scóle nu'mi vine se le dicu! si acusi ne curma foculu celu mistitoru. S. Sale n'au curagiulu a suflá in protiva duchulu loru celu recoritoru, ci tacu, bék, mananca si fumédia, că si cum aceste lueruri aru fi impreunat cu vocatiunea S. Sale! ca si cum acésta le-aru fi tient'a! Si totusi se nu dica lumea că dnii protopopi nu'si implinescu missiunea, se nu-i faca omulu atent că-i vede lumea dormindu! Ba, eu unulu subseriu că cele mai multe scóle de statu si comunale se facura din vin'a loru. De ce nu mergu mai adesea prin comune, si déca mergu, de ce nu se demitu a intrá in bisericu spre a predicá poporului; că-ci si asiá acela in cele mai multe locuri afara de Cazania nu aude alte predice, alte indemnari. Scurtu: de ce nu se intereséda?

Óre, dloru protopopi, din comitatulu Hunedórei, preste cine are valóre dreptulu statariu cu furcile in acestu comitatu, nu preste poporenii Ss. Vóstre? Déca e asia, de-ce nu cautati caus'a? Eu nu credu că Ss. Vóstre nu ati reflectat adesea asupra acestui reu, precum nu credu nici acea, ca nu v'ati decisu alu delaturá. Parerea mea este, dloru, că cele mai multe rele,

trebuie se se afle originalulu operei Descriptio Moldaviae pe care D. Cantemiru l'a trimisu inainte d'a devenit membru alu acelei academii, la 1714. Vedi manuscriftu de noi copiatu: Collectanea Orientalia; „Descriptio nem hodiernae Moldaviae geografico politica: idiomate latino: quae Berolinum missa est cum charta topographica ejus Principatus.“

*) Probile profesoreloru Bayer, cum trebuie se se tiparésca Istori'a Imperiului Othomanu scrisa latinescu de Dim. Cantemiru, cate-va foi aflate de noi in portofoliu lui Müller, bibliothec'a archivelor ministerului de esterne din Moscova.

*) Vedi ucazulu imperatului, in archiva synodala din Petersburg, anulu 1721, cartonu Nro. 6, 132/26.

ce vinu preste acestu comitatu, provinu numai si numai din beti'a, din intrebuintiare preste mesura a puturosului spiritu jidovescu.

Domnilor protopopi si parochi! De consimtiti impreuna cu mine si cu altii multi, cum ca vinarsulu ne duce poporulu in perire sigura, Ve rogu, binevoiti toti, micu si mare, unitu si neunitu, faceti adeca dvóstra, pretimea, o rogarea la locurile competente pentru delaturarea lui. De veti castigá ceva rezultatu favoritoriu, éta urmarea: impucinarea jidaniloru, inavutirea poporului, inmultirea invenitorilor harnici, ca veti ave de unde se-i platiti si, urmarea va mai fi adeverata desteptare a romanilor din acestu comitatu si pote imitarea altora. De nu veti castiga rezultatul dorit, totu nu va poté dice lumea, ca nu ati probat, nu ve va mustra cunoști'a, prin acésta incercare veti deveni de veste, nu de poveste! Binevoiesca On. dni lectori a me pardoná, că me abatui pucinu dela obiectu, ci éta fui necessitat, me temu ca ne despartim fara de a ve poté spune tóte cate'mi jacu la ânima.

Se trecemu la obiectu. Scólele confessionale pre langa tóta miseria in carea innóta, aducu omenimea in genere si satenilor romani in specie, mai multu folosu că cele de statu si comunali, prin urmare sunt superiore acelora.

Din scólele confessionale, fara indoiéla, stau mai bine cele dela Dobra si Orastia, ambele gr. or. Au invenitorii harnici, cari nu mananca léfa in daru, si totusi dlui Réthi — i vení gustulu se faca din cea dintai comunale. Ar trebuí, ba chiar e rogatu, dlu protopopu alu Dobrei se ne spuna cum mai stau. — Dintre comunele mai de veste, ale acestui comitatu, singuru Hunedóra, orasulu Hunedóra se facu de poveste! Unu orasuu că Hunedóra cu 1482 locutori romani, adeca 1100 gr. or. si 382 gr. cat. se nu fia capabilu a-si sustine a scóla buna, baremu cu 1 invenitoriu, ci lasa se-le faca dlu Réthi una, dupa planulu „Marie sale“⁴⁾) Caus'a e si aci, că si in cele mai multe locuri, că divergédia „credintia“, „legea“, si prin urmare nici la unu scopu atât de santi, cum e scóla, nu potu fi una. Mai bine se desbina ca, pe spesele loru, se le faca statulu scóla ungurésca; apoi mai pretinde tu hunedorene se-ti cante dascalulu in strana! Deci, de voim a adeveratu progresu, se facemu atât de bine, fiacare din noi, se surpamu odata paretele despartitoriu. Se luamu exemplu dela poporulu de rendu, elu nu scie de unitu si neunitu, numai dupa nume. In adeveru, dreptu are poporul că nu face intrebuintare de asia ceva; elu e mai demnu de lauda decatul inteligiint'a cea fantastă, si sperdiu că aceea si-lu va luá de cinosura.

Se vedem si scólele granitieresci!

Acestea sunt in totu comitatulu numai (7) siepte; si adeca: 5 cátte cu unu invenitoriu si 2 cátte cu 2 invenitorii. Ele se sustienu din fondul fostilor granitieri de reg. rom. I-mu, si sunt scóle puru romanesci; nice comunale, nice de statu si nice confessionale, ei romanesci, nationale. Aceste, pre cătu le cunoscu, sunt singure in acestu comitatu demne de atentiu nóstros — că romani; si éta de ce:

1. Edificiele scolastice sunt corespondietorie, ba potemu dice, cele mai corespondietore in intregu tractulu; exceptiune cele din Hatieg, de cari mai la vale.

2. Recvisitele scolare nu le lipsescu, au totu ce le trebuie.

3. Invenitorii — dupa potintia — sunt toti barbati calificati si demnu de chiamarea loru; ce e dreptu, nice nu au de a amblá cu palaria a mana pe la Nanu si Branu dupa salariu; nu că-ci ei ilu capeta regulatul comitetului fondurilor, din Sibiu.

4. Scóla durédia 10 luni, ceea ce la scólele statului, comunale si confessionale nu se intempla nicairi.

5. Scólele granitieresci, fiindu infinitate mai cu séma pentru fii fostilor granitieri, ingrigescu că acelă — se le si frecvente; nu eschidu in se pre nimenea — déca se supunu didactrului, ci nice nu astringu pe nimenea, afara de granitieri.

6. Invenitiamul decurge in limb'a materna a scolarilor; dara si invenitorii — sunt toti romani cu limb'a loru materna.

7. Nu poté se stea unu invenitoriu neaptu, la o scóla granitierescu, care are a dă conspectu despre materi'a propusa, la finea fiacarei lune, din care se vede, déca elu corespunde scopului, de se tiene de planu, ori nu? Déca nu, elu — 'si vede urmarea. — In cursul invenitiamului, invenitorulu granitierescu pórta protocolu de prelegere, de unde se vede apropiat ce, si cătu a propus in fiacare óra, din fiacare obiectu de invenitiam. Déca nu coresponde planului de invenitiam, comitetul administrativ ilu reflecta la momentu. Déca se lenevesce, este mustratu, in casu de asia, chiaru si destituitu. De altcum inven. granitieresci au de a face raporte si inspectoratului reg. la finea fiacarei lune, ceea ce densulu dela inven. sei de statu si comunali nu pretinde, ba unii nice de pre nume nu le cunoscu.

8. Vizitarea scóleloru granitieresci, de si se intempla numai una-data in anu din partea comitetului administrativ, dara se intempla cu tóta rigórea. In cursul anului are de a vizitá, scólele granitieresci, eforia scolaria locale, in frunte cu presedintele; éra la esamene se vizitedia nesmintită fiacare scóla prin vreun delegat de ai comitetului, care e s'au presedintele, dlu br. Davidu Ursu, séu directorulu supremu. Esamenele se tienu candu decide comitetul si dupa una regula ficsa, éra nu candu plesnesce prin minte invenitorului, nici dupa gustulu lui, că la scólele de statu si comunale.

9. Invenitorulu, cu ocasiunea esamenului, are a-si dă séma si despre economia, mai alesu de pomologia, ceea ce la scólele comunale si de statu, nice nu

*) Gr. resaritenii intreiu mai multi, ca gr. catholicii, potea se o faca prea bine singuri, fóra a se ceita cu ceilalți. Protopopulu este parochulu din locu. Asia acuma romani mergu la scóla statului unde in vicia numai unguresce.

Red.

există. Cu aceasta ocazie are a dă conspectul pomologiei scolare și a'lu asterne comitetului din preună cu conspectul materiei propuse în anul intregu scolar, asia acela, după ce s'a convinsu si cu ocazie unei esamenele, pote se-si aiba totu-deauna înaintea ochilor, starea scolelor sale. Învestigatorul granitescu tramite aceste, pâna si scrisorile de probă ale scolarilor, si inspectoratul reg. ung. scol. si, mirare că acela nu impune aceasta regula si învestigatorilor sei, de statu si comunali!

Ce se mai intindea vorba, dicemus scurtu, din scările poporale ale comitatului Hunedoarei, mai bine stau cele granitescu. Unu reu jace si aci. Indata ce trecu pasile, apoi la unele scările devine frecventarea scărlei de totu neregulată; inse numai la unele, si numai după ce trecu pasile. Cu toate acestea nice una scără nu dă ferii din respectu către frecventarea scărlei; nu, ci scără tiene 10 luni inchiate, apoi se da esamenele. Cine va trage la indoieala ceste disce pâna aci, de e in adeveru interesat, poftescă a vizită toate scările, a'si face notitie, a combina si atunci de buna séma se va convinge si va dice: „are dreptu!“

(Va urma).

Scările diverse.

— (Necrologu.) Hermina Ratiu maritata P. Desseanu, Corneliu Ratiu, Irina Ratiu maritata Milovanu, Terentiu Ratiu, Liviu Ratiu si Paulina Ratiu, Ioane P. Desseanu, Pavelu Milovanu si Constantin P. Aiudanu cu profunda durere aducu la cunoștința, ca iubitul loru tata, respectiv socru Ioanu Ratiu, protopresbiterul român greco-oriental al tractului Aradului, in alu 60-lea anu alu etatii si in alu 34-lea anu alu funcțiunei sale de protopresbiteru, in 21 Septembre (3 Octombrie) 1878, in Cuvinu a repausatu in Domnului. Osamintele repausatului s'a asiediatu la odihna eterna după ritulu orientale in Cuvinu la 23 Septembre (5 Octombrie) a. c. la 10 ore nainte de medie. Fie't tierin'a usiora binecuvantata!

— (Necrologu.) Alexandru Cl. Vladu, adjunctu politicianu si fostu jude orfanalu a incetatu din

viața in 4 Octombrie a. c. la 12 ore a. m. in urmă unui morbu gravu, proovediutu cu sf. taine, in alu 38 anu alu etatii sale. Despre pierdereacă nereparabilă incunoscintieza pe toti amicii si cunoscutii, intratii parinti Adamu si Raveca Vladu, fratele Ioanu, obidata socie Aurelia nasc. G. Baritiu, copii minoreni Victoria, Aureliu si Alexandru, in numele loru precum si in alu scolarilor, cununatoru si cununatoru sei. Osamintele reposatului au fostu astrucate in cimitirul gr. or. din locu in 6 Octombrie a. c. la 3 ore p. m. Orastia, 5 Octombrie st. n. 1878. Fie't tierin'a usiora!

— (Lume noua.) Din Lis'a olténa ni se scriu urmatorele: In 26 I. c. in serbatorea inaltierei S. Crucii după amiaziadi, precandu inv. dir. alu scărlei nôstre eră la preumblare, se ivescu la scără 2 finanti; intréba pe inv. secđ. cate clase sunt? care e I-ma? care a II-a? unde sunt tabelele de parete? care e bibliotecă scărlei? La întrebarea ultima respunse inv. secđ. ca: fiindu bibliotecă in cas'a inv. dirig., aceea — in absentia respectivului — fiindu incuiata, nu li-o pot arata. Vediindu pe més'a inv. secđ. in cas'a s'a unu numeru din „Teleg. Rom.“ intrebara: din acestea învestiți pe copii? Adeca: de frica finantilor se nu mai ceteșa bietulu învestitoru diare! Asia dara dnii redactori se scie, ca de li se voru impucin'a abonatii, caușa va fi din finanti!

(Carol Pust), primariu din Warasdin si directorul cassei de pastrare de acolo, a defraudat de la acesta, frumosă sum'a de 260.000 fl., si candu s'a descooperit a luat lumea in capu. Mai tardi s'a datu singuru justitiei si acum isi accepta sententi'a.

Mai nou.

Majestatea Sa imperatulu a primitu si demisiunea cabinetului austriacu Auersperg. Avemu deci scrisa ministeriala si in Vien'a si in B.-Pesta.

Inca nu s'a uscatu bine cernela prin care se scria si tiparea înbucuratoriulu faptu, ca Bosni'a si

Hertiegovina sunt pe deplin pacificate si eata ca astazi o telegramă din Vien'a alui „S. D. T.“ aduce durerosa scire, ca generalul Zach anuntia din Zavalje, ce se afla in Bosni'a de vestu, ca g. m. Rheinländer a avut o lupta sangerosa pe inaltimile dela Peči, cu numerose cete de insurgenți. Pierderile noastre se urca la 180, intre cari si 9 oficiari. Lupta a fostu continuata si in 7 a. l. Resultatulu inca nu este cunoscutu. Detailuri lipsescu.

Post'a redactiunei.

— Z. Chi. in M.-Vásárhely. Vomu primi cu multumire ori-ce informatiuni seriose si obiective, fia ele politice, sociale sau literare.

— J. F. in Petromaniu. Asteptam cele promise, despre care nu ne potem da parerea, pâna ce nu le vomu fi cettu. Articolul tramsu se va publica, catu mai curendu.

Cu 1/13 Octobre se va incepe unu nou abonamentu la „Observatoriul“ pe triunilu Octubre—Decembrie. Condițiile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariului.

Totodata facem cunoscutu, ca dela 1 Octobre a. c. redactiunea s'a mutat in „Piatra mica, Nr. 27. in etagiulu primu, in drépta scarei.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 7 Octobre

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.75 er.
Moneta de 20 franci	„ 9.37 „
Imperial rusesc	„ 9.30 „
Moneta germana de 100 marce	„ 57.95 „
Sovereign englesi	„ 12. — „
Lira turcesca	„ 11. — „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 100. — „

Voru fi distinsu intru predarea pomaritului la scările nôstre poporale.

Suplicele instruite cu atestatele recerute se se adreseze la acestu Comitetu pâna la 30 Iunie 1879 stilulu nou.

Din siedint'a Comitetului Asociatiunei Transilvane, tienuta in Sibiu la 24 Septembre 1878.

Pentru presedinte:

P. Dunca m. p.

Pentru secret. al' II-le:

V. Petri m. p.

Nru. 187 ex 1878.

(46) 3—3

Concursu.

Societatea „Transilvania“ din Bucuresci a decisu se imparta căte patru ajutorie pentru fie-care din următoarele 8 meserie: rotaria, dolgheria (carpantă, Zimmermann), feraria, cojocaria, masaria (têmplari, Tischler), cismaria grăsă, peleriera, curelaria sau sielaria.

Subsemnatul Comitetu la invitarea societății „Transilvania“ deschide prin aceasta concursu pentru imbracisarea meserielor indicate, insarcinându-se a asiedia pre junii, cari aru voi a se aplică la meseriele acestea, la maiestrii cei mai buni, pe căte 3 sau 4 ani, cu contracte formale, inse sub următoarele condițiuni:

1. Se fie Romani de nascere.
2. Se aiba celu pucinu etatea de 14 ani.
3. Se poseda celu pucinu cunoscintie, ce se predau in scările primarie din Austro-Ungaria, si se cunoscă si o limba straină, germană sau magiară.

Parintii se se lege in scrisu, ca voru lasa pre filii loru se inventie meseria, la care se aplica, pâna candu voru esi calfe sau sodali cu atestate in regula.

Suplicele instruite conformu celor espuse mai susu, se se inainteze la subsemnatul Comitetu celu multu pâna la 25 Octobre a. c. st. n.

Din siedint'a Comitetului Asociatiunei Transilvane, tienuta la 24 Septembre 1878.

Pentru presedinte:

P. Dunca m. p.

Pentru secret. al' II-le:

V. Petri m. p.

Nru. 187 ex 1878.

(45) 3—3

Concursu.

Pe bas'a bugetului pentru anul 1878/9, votatu de adunarea generala a Asociatiunei Transilvane, tienuta in Simleu la 4 si 5 Augustu a. c. (punctu 26 alu procesului verbalu), se publica prin aceasta concursu la 4 premie de căte 25 fl. pentru acelui învestitoru, care se

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferit uopt septemanii in tusa magureasca in asia mesura, in cătu me teme că nu cumuva se se înneșe; intru acea a slabit cu totul si a fostu atât de debilu, in cătu abia stă pe petiere. Atunci mi-s'a recomandat allopu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilouc minutinu, indată după întrebuintarea primei sticle a mai intrat tușa, după a două sticla căută bine afara copilului, a venit la potere si de atunci e deplin sanatosu. — Si fetiorul meu celu mai mare a se scapatu in căteva dile, prein midilouc acesta, de o tușa mare si ragusie.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculosa a copilului meu si dorescu că acestui midilouc se devina cunoscute si folositu in toate partile prein omeneimea suferinta.

Flatz, 6. Martiu 1855.

Anton Just.

Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rog a-mi mai tramite cătu mai in graba inca 4 sticle dein rennumitul D-tale Allopul de plantă, după folosirea alor 2 sticle atu că dorerea de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea secură se micsorizează pre di ce merge, pentru acea me

adreseză astădata de a dreptulu la D-Ta, in spărea de a capăta dein celu mai prospetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tota stim'a se subsémna

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Februarie 1859.

Testimoniu medicale.

Allopul de plante Schneeberg este unu medicament fără usiuritoru pentru dorere de pieptu, de asthma, hecica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfelini de bôle.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. D-le! Folosindu in desertu diferite midilice pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercat si eu o butelia de allopu de plante Schneeberg anunțiatu de d-ta, care se poate recomandă pe sigur la toti hecicii; pentru ca, după întrebuintarea celu dantai exemplarui amu sentit usiorare, si după ce am mai cercat cu 2 sticle din aceasta medicina minutinu, sanatoata mi se restaură pe deplin. Multitudinu si dlu meu, din tota anima, remanu alu D-tale servitoru cu totu obligat.

Graz, 3. Februarie 1857.

W. J. Pock.

Domnul meu!

Dupa ce prin întrebuintarea allopolui d-tale amu scapat cu totul de tusea mea si de rugăsiuă impreună cu aceea, de care suferisem septemanii si totu odata in urmarea binefacutoreloru rezultate ale acestui allopu minutinu de plante mi-am recastigat si vocea de mai nainte, me sentiu forte obligat a' Ti multiam din tota anima pentru aceasta inventiune salutară, cum si a recomanda acesta medicina probata, după a mea convicțiune, la toti cati sufer de pieptu si mai verosu cantaretilor. Cu perfecta stima

Peisching, 25 Juniu 1857.

Joanu Bauer, docto.

Informație despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretul unei sticli 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositul principal la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopul de plante genuin se mai afia in

Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciant.

Blasius: Carol Schieszl, apotecariu.

Alba-Julia: Julius Fröhlich, apotecariu.

Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu.

Brasov: Ferdinand Jekelius, apotecariu.

Sighișoara: J. B. Teutsch, comerciant.

Morburi de pieptu si plumanii

de ori-ce natură se curăță sigur prin

Allopul de plante Schneeberg a I. Wilhelm

pregatit după prescrierea medicului, si se capăta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Sucul acesta s'a dovedit de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, grippa, ragusie, tusa si tróga. Multi cumpăratori mururisescu, ca numai sucului acestui-a au a-si multiumu somnul placutu.

Excellent este sucului acestu, că preservativa pe tempu negurosu si aspru.

In urmă a gustului forte placutu copiilor este folositoru, celu ce suferă de plumanii inse, o trebuință; cantaretielor si oratorilor cont'ra voie inchise sau ragusite, unu midilouc necesar.

Multime de atestate confirmă cele de susu: Cea mai clara dovădă despre efectul extraordinar al acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Goppolzer, rectorul magn. la universitatea c. r. din Vien'a, ilu folosescu cu celu mai bunu succesu in spitalu, precum si la persoane private.

Asemenea s'afflu recomandabilu si s'a prescris adesea sucului acestu de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celor afirmate reproducemur următoarele scrisori recunoscătoare: